



TÜRÜK

*Uluslararası Dil, Edebiyat
ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*

2017, Yıl:5, Sayı:10

Geliş Tarihi: 13.07.2017

Kabul Tarihi:20.08.2017

Sayfa:123-137

ISSN: 2147-8872

KIBRIS VE UYGUR TÜRK HALK MASALLARINDA ÖNE ÇIKAN BAZI MOTİFLER ÜZERİNE İNCELEMELER

Burak Gökbulut*

Mustafa Yeniasır**

ÖZET

Türkler, yüzyıllardır dünya kültürünün önemli bir parçası olmuş ve dünya kültürüne çok önemli katkılarda bulunmuşlardır. Türklerin bu zengin kültürü, yüzyılların birikimiyle oluşmuş olan bir kültürdür. Türk halk edebiyatı da bu kültürün bir parçasıdır ve çeşitli türleriyle âdeta bir hazine niteliğindedir.

Bir toplumun içerisinde çıkan edebî eserler hem dönemin estetik anlayışına ışık tutar hem de kültürel kimliğin oluşumuna ve gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir işlevi yerine getirirler. Masallar da bu bağlamda sözünü ettiğimiz edebî eserler içerisinde çok önemli bir rol oynamaktadırlar. Günümüzde Türk dünyasının farklı bölgelerine baktığımızda aralarındaki mesafe fiziki anlamda uzak olsa da kültüre dair birçok şeyin ortak olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum masalarda da göze çarpmaktadır.

Çalışmamızda esas amacımız Türk dünyasının iki uzak noktasında bulunarak, derin Türk kültürünün kaynaklarıyla beslenen ve şekillen Uygur ile Kıbrıs Türklerinin masallarında yer alan ortak motifleri belirlemek ve daha sonra bu motifler üzerinde inceleme yapmaktır.

Bu amaçla Kıbrıs Türk halk masalları ile Uygur Türk halk masallarında yer alan bazı motifleri tespit ederek bunların taşıdığı anlamları ve kökenlerini göstermeye çalıştık. Kıbrıs Türk halk masalları ile Uygur Türk halk masallarında tespit ettiğimiz bazı motifleri şu şekilde

* Yrd. Doç. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, orcid.org/0000-0003-3968-9207, burak.gokbulut@neu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü Öğretim Üyesi, orcid.org/0000-0002-9196-1805, mustafa.yeniasir@neu.edu.tr

sıralamak mümkündür: Hızır, rüya, çocuksuzluk, aksakallı adam, demir, şekil değiştirme vs.

Anahtar Kelimeler: Motif, Masal, Kıbrıs, Uygur, Hızır, rüya, çocuksuzluk, aksakallı adam, demir, şekil değiştirme.

EXAMINATION OF SOME PROMINENT MOTIFS IN CYPRIOT AND UYGHUR TURKISH FAIRY TALES

ABSTRACT

Turks have been an important part of the world culture for centuries and have made important contributions to it. This rich culture of the Turks is a culture formed by the accumulation for centuries. Turkish folk literature is also a part of this culture, and it is just like a treasure thanks to its various genres.

Literary products emerging within a society not only shed light on the aesthetic understanding of the relevant period, but also perform an important function in the formation of cultural identities, and transfer these identities to the future generations. In this context, tales play a very important role in the literary products. Today, when we look at the different regions of the Turkish world, we can say that even though the distance between them is far in terms of the physical sense, but many things about their cultures are in common. Similar situation also grabs attention in the tales.

Our main purpose in our work is to identify the common motifs of Cypriot and Uighur Turkish that are located at two far points of the Turkish world and fed and shaped by the sources of deep Turkish culture, and then examine these motifs.

This study mainly aims to determine and examine the common motifs of these two Turkish land located at two distant points of the Turkish world. For this purpose, we have tried to identify some common motifs in both Cypriot Turkish folk tales and Uygur Turkish folk tales, then examine their meanings and origins. It is possible to list some common motifs that we have found in the Cypriot Turkish folk tales and Uygur Turkish folk tales as follows: Khidr, dream, childlessness, white-bearded old man, iron, transfiguration etc.

Keywords: Motif, Tale, Cypriot, Uygur, Khidr, dream, childlessness, white-bearded old man, iron, metamorphosis.

GİRİŞ

Motif kelimesi “hikâye etmenin en küçük unsuru” (Artun 2006, 138) şeklinde tanımlanmıştır. Motif kavramı üzerine çalışan önemli araştırmacılardan biri de Stith Thompson’dur. Thompson motifi, “Masalın gelenekte devamlılık yeteneğine sahip en küçük

parçasıdır. Bunun yanı sıra, alışılmamış ve çarpıcı oluşuyla dikkati çeken bir unsurdur.” (Duymaz 2001, 145) şeklinde tanımlamıştır.

Motifler Türk dünyası halk edebiyatı ürünlerinin tamamında karşımıza çıkmakta ve çok çeşitli anlamlar taşımaktadırlar. Bu motiflerin taşıdığı anlamların ortaya konması aynı zamanda halk edebiyatı türleri üzerinde sağlıklı ve doğru çözümlenmeler yapmamıza da yardımcı olacaktır. Bu düşünceden hareketle değerlendirmeye tâbi tuttuğumuz Kıbrıs Türk halk masallarını Oğuz Yorgancıoğlu'nun *Masallar I* (1988) ve *Masallar II* (2006) adlı eserlerinden seçilmiştir. Uygur Türk halk masallarını ise Sincan Helk Neşriyatı tarafından yayınlanan *Uygur Halk Çöcekleri* (Letip ve Yunus 1982; Zaman ve Şavdun 1982; Yakup ve Eli 1982; Tohti 1987) adlı masal külliyyatından alınmıştır. Ortak motiflerden hareketle her iki toplumdaki dokuzar metin seçilerek inceleme tamamlanmıştır. Faydalanılan Kıbrıs Türk halk masalları Padişahınan Gızları, En Becerigli Kimisa Padişah O Olacag, Sen Neysan Osun, Beddualı Çocuk, Sabreden Derviş Muradına Ermiş, Fatmacıġnan Yusufcuk, Hakyemez Gardaşlar, Boncukcu Gız, Arap Üzengi iken, Uygur Türk halk masalları ise Palta Sepiga Mozay Tezeklidi (Balta Sapına Buzaġı Pisledi), Qasim Oġri (Hırsız Kasım), Altunniñ Tarqılışı ve Kömülüşi (Altının Gömülmesi ve Bu  detin Yayılması), Tul Xotun Bilen Bala (Dul Kadın ile Çocuk), Altun Taġ (Altın Daġ), Musa Eleyhissalamniñ Sayahiti (Musa Aleyhisselam'in Seyahati), Őatutiniñ K lip  iqiŐi (Papaġanın Ortaya  ıkıŐı), Şahzade bilen Alvastı (Şehzade ile Albastı), T m r niñ Cavabi'dır (Demircinin Cevabı).

Bu çalıŐmayı yapmamızdaki ana neden birbirlerinden oldukça uzak coġrafyada bulunan iki ayrı Türk topluluġunun masallarında yer alan ortak motifleri tespit ederek bunlar üzerinde inceleme yapmaktır. Söz konusu ortaklıktan hareketle Türklerin zengin bir kültüre sahip olduk unu, bu kültürel zenginliġin mekân ve zaman deġiŐimine raġmen bir bütün halinde devam ettiġini gözlemledik.

Uygur ve Kıbrıs Türk halk masallarında birçok ortak motif görülmüştür. İncelemeye tâbi tuttuġumuz masallarda tespit ettiġimiz ortak motifleri Şu Şekilde sıralamak mümkündür:

1. Demir Motifi:

İncelemeye tâbi tuttuġumuz “Padişahınan Gızları” (Yorgancıoġlu 2006, 87-89) ve “En Becerigli Kimisa Padişah O Olacag” (Yorgancıoġlu 2006, 93-94) adlı Kıbrıs Türk halk masalları ile “T m r niñ Cavabi (Demircinin Cevabı)” (Letip ve Yunus 1982, 171-174) adlı Uygur Türk halk masalında demir motifine rastlanmıŐtır. Ele aldığımız masalların konusu kısaca Őoyledir:

“Padişahınan Gızları ” (Yorgancıoġlu 2006: 87-89)

Padişah masalın başında ayaġına düşen deyneġin anlamını falcıya yorumlatmak ister. Falcı da rüyasına giren aksakalın yardımıyla bu duruma bir yorum getirir. Falcının yorumuna göre kızlar rastgele ok atmalı ve okların d Őt ġ  avludaki adamlarla evlenmelidirler. Bunun  zerine padişah kızlarını evlendirmek için onlara ok attırır. K  k kızın attığı ok bir boynuzun üzerine düşer ve boynuzdan yakışıklı bir oġlan çıkar. Ülkede bir d ġ n yapılır. Yakışıklı oġlan sevgilisine d ġ ne gelmemesini söyler. Kız    kez d ġ ne gelerek sevgilisini

izler. Bunun üzerine sırrı açığa çıkan yakışıklı oğlan bulutlara yükselir. Kız kaçan sevgilisini aramak için babasından aldığı demir çarıkları giyerek yollara düşer. Sonunda oğlanı bulur ve evlenirler.

“En Becerikli Kimisa Padişah O Olacag” (Yorgancıoğlu 2006, 93-94)

Bu masalda, yaşlanan padişah memleketi hangi oğluna devredeceğini belirlemek ister ve üç oğluna da birer demir çarık vererek bir yıl boyunca saraydan uzaklaşıp tam bir yıl sonra geri gelmelerini söyler. Geri geldiklerinde büyük ve ortanca oğlan çok zengin olur. En küçük oğlan da yanında sadece beş altı arkadaş getirir ve “Ben kardeşlerim gibi mal satın almadım, arkadaşlar edindim.” der. Padişah küçük oğlunu takdir eder ve tahtını en küçük oğluna devreder.

“Tömürçiniñ Cavabi (Demircinin Cevabı)” (Letip ve Yunus 1982, 171-174)

Masalın başında padişah iki veziri ile birlikte demircinin dükkânının önüne gelir. Padişah demirci ile üstü kapalı sohbet başlar. Ona çeşitli sorular sorar. Zeki olan demirci de bu üstü kapalı sorulara uygun cevaplar verir. Vezirler de demircinin gizli cevaplarını gerçek manasında düşünüp yalan zannederler ve padişaha “Demirci yalan söylüyor.” derler. Padişah vezirlerinin gizli soru ve cevapları anlamamasına sinirlenir ve onlara bunların gerçek manalarını bulmaları için emir verir. Vezirler iki gün düşünüp cevapların manasını bulamaz ve demirciden yardım alamaya giderler. Demirci onlara gizli soru ve cevapların anlamlarını söyler. Vezirler demircinin ne kadar zeki olduğunu düşünerek geri dönerler.

İnceleme:

Türk mitolojisinde ve halk edebiyatında demirin önemli bir yeri vardır. Doğal olarak bu masallara da yansımıştır. Türk mitolojisinde demir dağlar, demir ağaçlar ve demir kazık (Kutup Yıldızı) önemli bir yer tutmaktadır. Türkler Kutup Yıldızı'nı demir kazık olarak adlandırmaktaydılar. Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz'un karşısına gökten bir ışık iner. Bu ışığın içinde güzel bir kız oturur ve başındaki tacı Demir Kazığı andırır (Ögel 1995, 183). “Demir kavak motifini de yine Türklere özgü bir inanış olarak görebiliriz. Bir çeşit göğün direği olan bu kavak, Altay Türk masallarında, ‘Temir-terek’ adıyla geçer.” (Ögel 1995, 480) Geçmişten gelen ve Türk kültürüne ait olan demirle ilgili inançların Kıbrıs Türk halk masallarında da demir ayakkabı veya demir çarık olarak yer aldığını düşünüyoruz. Bu Kıbrıs masalları arasında “Padişahınan Gızları” (Yorgancıoğlu 2006, 87-89) ve “En Becerikli Kimisa Padişah O Olacag” (Yorgancıoğlu 2006, 93-94) yer almaktadır. İncelemeye tâbi tuttuğumuz Uygur Türk halk masallarında ise doğrudan demir motifine rastlanmasa da “Tömürçiniñ Cavabi (Demircinin Cevabı)” (Letip ve Yunus 1982, 171-174) adlı masalda padişahın vezirlerini zekâsıyla alt eden bir demircinin ana kahraman olduğu görülmüştür.

2. Rüya Motifi:

İncelediğimiz “Padişahınan Gızları” (Yorgancıoğlu 2006, 87-89) adlı Kıbrıs Türk halk masalı ile “Palta Sepiga Mozay Tezeklidi (Balta Sapına Buzağı Pisedi)” (Letip ve Yunus 1982, 111-113) adlı Uygur Türk halk masalında rüya motifine rastladık. “Padişahınan Gızları” (Yorgancıoğlu 2006: 87-89) masalının konusu demir motifi başlığı altında

verilmiştir. “Palta Sepiga Mozay Tezeklidi (Balta Sapına Buzağı Pisledi)” (Letip ve Yunus 1982, 111-113) adlı masalın konusu ise kısaca şöyledir:

“Palta Sepiga Mozay Tezeklidi (Balta Sapına Buzağı Pisledi)” (Letip ve Yunus 1982, 111-113)

Sadiraahun denen yoksul kişi Nametmen şehrinin kadısı önünde deva bulmaya gelir. Kadı, adamı yoksul görünce, rüşvet istediği için, yarım gel der. Sadiraahun komşusuna olanları anlatır ve komşusu da ona kadıya bir şeyler götürmesi gerektiğini söyler. Sadiraahun kadıya neler götürmesi gerektiğini rüyasında görür ve balta ile Kur’an götürmeye karar verir. Rüşveti beğenmeyen kadı davayı keseceğim baltanın sapına buzağı pisledi diyerek zengin adamı haklı çıkarır.

İnceleme:

Bilindiği gibi masal, destan ve halk hikâyelerinde rüya motifinin önemli bir yeri vardır. İran, Eski Yunan ve Hint kültürlerinde daha çok sevgiyle ilgili olarak karşımıza çıkan rüya motifinin, Türk masal, destan ve halk hikâyelerinde çok daha fazla işlev üstlendiğini görmekteyiz. Örneğin, annenin masal kahramanını rüyasında uyarması, rüyada görerek âşık olma, rüyada vaat edilen sevgiliyi bulmak için yola çıkma, fakirin rüyada gördüğünün hayra yorulması ile zengin olma, darda kalınca rüyadaki telkinlerle hareket etme ve çocuk sahibi olma, görülen rüyaların tabirleri doğrultusunda hareket etme, mutlu sona kavuşma, rehberlik ve gelecekte haber verme vb. (Yüksel 1996, 41-42)

Kıbrıs ve Uygur Türk halk masallarına baktığımız zaman her iki toplumunun masallarında rüyanın ortak motif olarak yer aldığını söyleyebiliriz. Örneğin, “Padişahınan Gızları” (Yorgancıoğlu 2006, 87-89) isimli Kıbrıs Türk halk masalında falcının rüyasına giren aksakallı padişahın ayağına düşen deyneğin anlamını kendisine yorumlar, falcı da padişaha giderek; üç kızına ok attırmasını ve okun düştüğü yerdeki oğlanlarla kızlarını evlendirmesini söyler. “Palta Sepiga Mozay Tezeklidi (Balta Sapına Buzağı Pisledi)” (Letip ve Yunus 1982, 111-113) isimli Uygur Türk halk masalında ise Sadiraahun rüyasında kadıya rüşvet olarak ne vermesi gerektiğini görmüştür.

3. Çocuksuzluk Motifi:

Bu motif bağlamında ele aldığımız masalların konuları kısaca şöyledir:

“Sen Neysan Osun” (Yorgancıoğlu 2006, 158-159)

Masalda çocukları olmayan açgözlü bir kadın ile mütevazı bir adamın yaşamı konu edilir. Adamın denizde yakaladığı sihirli sarı balıktan sürekli bir şeyler isteyen kadın sonunda balığı sinirlendirir ve bütün sahip olduklarını kaybederek mütevazı bir insana dönüşür.

“Beddualı Çocuk” (Yorgancıoğlu 2006, 23-25)

Çocuksuzluk çeken padişah ve karısı buna çare bulmak için vezirlerini başka memleketlere gönderirler. Vezirler buna bir türlü çare bulamaz ve memleketlerine geri dönerlerken yolda karşılaştıkları peri onlara çocuk sahibi olmayı sağlayacak bir elma verir.

Elma sayesinde padişah ve eşi çocuk sahibi olurlar. Masalın sonunda ise çocuk evlenerek mutlu olur.

“Qasim Öğri (Hırsız Kasım)” (Yakup ve Eli 1982, 275-276)

Uzun zaman çocuk doğuramayan kadın büyük uğraşlar sonunda yedi kız çocuğu doğurur. Kızların babası Hırsız Kasım onları yedi hırsız erkekle evlendirir. Masalın sonunda Hırsız Kasım'ın mallarına damatları el koyarak onu öldürürler ve şehri terk edip kaçarlar.

İnceleme:

Çocuksuzluk özellikle Türk halk anlatılarının birçoğunda bulunan bir motiftir. Anlatıların başında çocuksuzluk acısı çeken kadın ve erkek, çocuk sahibi olmak için çare arar ve sonunda çocuk genellikle olağanüstü bir şekilde doğar. Çocuksuzluk motifi *Dede Korkut Hikâyelerinde* de geniş şekilde yer almaktadır.

Seçmiş olduğumuz “Sen Neysan Osun” (Yorgancıoğlu 2006, 158-159) ve “Beddualı Çocuk” (Yorgancıoğlu 2006, 23-25) adlı Kıbrıs Türk halk masalları ile “Qasim Öğri (Hırsız Kasım)” (Yakup ve Eli 1982, 275-276) adlı Uygur Türk halk masalında çocuksuzluk motifine rastladık.

4. Hızır Motifi:

Hızır motifine “Hakyemez Gardaşlar” (Yorgancıoğlu 2006, 32-34), “Altunniñ Tarqılışı ve Kômülüşi (Altının Gömülmesi ve -Bu Âdetin- Yayılması)” (Tohti 1987, 162-163) ve “Musa Eleyhissalamniñ Sayahiti (Musa Aleyhisselam'in Seyahati)” (Yakup 1982, 303-305) masallarında rastladık.

“Hakyemez Gardaşlar” (Yorgancıoğlu 2006, 32-34)

Masalda Hızır sayesinde zengin olan üç kardeşin öyküsü anlatılmıştır. Masalın sonunda iki kardeş açgözlü bir karaktere büründükleri için Hızır tarafından bütün zenginlikleri geri alınmıştır. En küçük kardeş mütevazı bir insan olmayı sürdürdüğünden ömür boyu zengin ve mutlu bir şekilde yaşamaya devam etmiştir.

“Altunniñ Tarqılışı ve Kômülüşi (Altının Gömülmesi ve -Bu Âdetin- Yayılması)” (Tohti 1987, 162-163)

Pazara giden Âşık, meddahın tavsiyesi ile cuma namazından sonra gözünü yumup üç adım atar ve Hızır'la karşılaşır. Âşık, Hızır'dan altın ister ve Hızır da ona dilediği kadar altın vererek zengin olmasını sağlar.

“Musa Eleyhissalamniñ Sayahiti” (Musa Aleyhisselam'in Seyahati) (Yakup 1982, 303-305)

Musa Aleyhisselam'a sefere çıkması için Allah'tan vahiy gelir. Yolda giderken, göl boyunda duran yeşil kıyafetli Hızır ile karşılaşır ve onunla birlikte yola devam eder. Hızır, yolda kendisini konuk etmeyen adama beddua ederken, konuk eden kadına ise dua eder. Çeşitli maceraların ardından kadına yardım eden Hızır gözden kaybolur.

İnceleme:

Türk topluluklarının genelinde inanılan Hızır'ın, özellikle başı darda olan insanlara yardım eden bir varlık olduğunu görmekteyiz.

“Halk hikâyelerinde ve masalarda kahramanların yardımına koşan bir tip olarak yine Hızır'la karşılaşıyoruz. O, her iki türde de kahramanın hamisidir. Ona dua eder; dileklerinin gerçekleşmesini sağlar; en ümitsiz zamanlarında yardımına koşup yerine göre ölümden kurtarır, kahramanını dünyanın en uzak yerine ulaştırır. Bu iyiliklerden başka kahramanın düşmanlarına da çeşitli cezalar verir; kahramanların isteklerini yerine getirmeye onları mecbur bırakır.” (Ocak 1985, 191)

“Altunniñ Tarqılışı ve Kömülüşi (Altının Gömülmesi ve -Bu Âdetin- Yayılması)” (Tohti 1987, 162-163) isimli Uygur Türk halk masalında âşık cuma günü namazdan çıkınca karşısında Hızır'ı bulur ve âşık, Hızır'dan altın ister, Hızır da ona altınları verir. “Hakyemez Gardaşlar” (Yorgancıoğlu 2006, 32-34) adlı masalda da Hızır'ın iyi kahraman için dua ettiğini görüyoruz. Masalın sonunda kahraman, Hızır'ın duası sayesinde mutlu ve varlıklı bir şekilde hayatına devam eder.

5. Şekil Değiştirme Motifi:

Şekil değiştirme motifi toplam üç masalda görülmüştür. Ele aldığımız masalların konusu kısaca şöyledir:

“Sabreden Derviş Muradına Ermiş” (Yorgancıoğlu 2006, 85-86)

Fakir karı kocanın evlerinin yanındaki dut ağacına durmadan bir kuş gelir ve daha bebek olan kızlarına konuşur. Kuş “Kıza, kırk gün bir ölüyü bekleyeceğini, sabrederse de padişah ile evleneceğini” söyler. Otuz dokuzuncu gün kız görevi halayığa verir ve oğlan kırkıncı gün uyandığında başucunda duran halayıkla evlenir. Oğlan sefere çıkarken kız kendisine bir şeyler getirmesini ister ancak getirmezse de gemisinin taş kesileceğini söyler. Oğlan sefer dönüşü kızın istediklerini almayı unutunca gemisi taş kesilir ve gitmez. Masalın sonunda oğlan, 39 gün başında duran kişinin halayık değil de kız olduğunu öğrenince onunla evlenir ve mutlu olur.

“Fatmacıġnan Yusufçuk” (Yorgancıoğlu 1998, 61-63)

İki çocuġu olan dul kadın bir adamla evlenir. Adam ava gider ve pişirmesi için avladıklarını kadına getirir. Kadın, adamın avladıklarını pişirir, ama adam bunları beğenmez ve kadının çocuklarını kesip yemek yapmak ister. Bunu duyan kadın çocuklarını evden gönderir. Adam da çocukların peşine düşer. Yolda giderken erkek çocuk yerden su içer ve kuzuya dönüşür. Bu haldeyken şehzadenin biri yolda kızı ve kuzuyu bulur. Onları saraya götürerek, kızla birlikte mutlu bir şekilde yaşarlar.

“Şatutiniñ Kəlip Çiqişi (Papaġanın Ortaya Çıkışı)” (Yakup ve Eli 1982, 301-302)

Kadın, kocasıyla “Hangimiz ölüp gidersek, hayatta kalan mezarın başında kırk yıl Kur'an okuyacak.” deyip sözleşirler. Günün birinde kadın yaşlanıp ölür ve adam mezar başında kırk yıl Kur'an okuyup, Allah'a feryat edip, ağlar. Allah'ın merhameti gelip eşini diriltir. Kadın ölüp gittiği zamandaki yaşında tekrardan dirilir. Kocası ise o güne kadar

yaşlanır, ama yine de hayatlarını devam ettirirler. Ava çıkan bir şehzade, kadına bu yaşlı adamla ne işin var, der. Kadın şehzadeyle gider. Günler, aylar geçtikten sonra adam karısını şehzadenin bağında bulur. Allah adam ile konuşur ve hanımınız genç, siz yaşlısınız, yine ayrılma ihtimaliniz var. O yüzden hanımınızı kuşa çevirelim, der. Adam bunu kabul eder ve kadın papağana dönüşüp uçar gider.

İnceleme:

Şekil değiştirme iyiler için bir kurtuluş, kötüler için ise bir cezadır. Saim Sakaoğlu, şekil değiştirme motifi ile ilgili olarak şöyle bir tanım yapmıştır: “Bir efsanede yer alan canlı veya cansız unsurların bir üstün güç tarafından cezalandırılması veya bir felaketten kurtarılması için o andaki şekillerinden daha farklı bir şekle çevrilmesidir. Değişikliğin temel sebebi cezadır. Felaketten veya sonu felakete varabilecek bir tehlikeden kurtarma ikinci derecede kalır.” (Sakaoğlu 1980, 29)

Şekil değiştirme motifi yalnızca masalarda değil efsanelerde ve destanlarda da karşımıza çıkmaktadır. “Masal ve destanlarda görülen şekil değiştirmeler geçicidir, efsanelerdeki gibi kalıcı değildir. Masallardaki şekil değiştirmelere inanılmadığı için taşlaşmaya, kuşa vb. dönüşümlere inanılmaz. Hâlbuki efsanelerde bir inanç söz konusudur. Anlatıcı ve dinleyici efsanede geçen olaya inanır. Efsanedeki şekil değiştirmeler, Allah tarafından veya bir velinin, dervişin duası sonucu gerçekleşir. Masallardaki değişimleri ise sihirbaz, büyücü gibi olağanüstü varlıklar yapar.” (Ergun 1997, 174)

Türk halk anlatılarının hemen her türünde şekil değiştirme motifi iki farklı yapıda görülmektedir. Şekil değiştirme ya kahramanın iradesine bağlı olarak ya da bağlı olmadan gerçekleşir. Kahramanın iradesi dâhilinde olan şekil değiştirmeler genellikle don değiştirme olarak adlandırılmaktadır. (Aslan 2004, 38)

“Sabreden Derviş Muradına Ermiş” (Yorgancıoğlu 2006, 85-86) isimli Kıbrıs Türk halk masalında oğlan seferden dönerken kızın istediklerini almayı unuttur ve gemisi taş kesilir, gitmez. Taş kesilme masal, efsane vs. sözlü ürünlerde en çok yer alan şekil değiştirme motifidir. “Fatmacıĝnan Yusufçuk” (Yorgancıoğlu 1998, 61-63) adlı bir diğer Kıbrıs Türk halk masalında ise çocuğun kuzuya dönüp şekil değiştirdiğini görmekteyiz. Ele almış olduğumuz “Şatutiniñ Kəlip Çiqişi (Papağanın Ortaya Çıkışı)” (Yakup ve Eli 1982, 301-302) masalında da kadın papağana dönüşmüştür.

“Sabreden Derviş Muradına Ermiş” (Yorgancıoğlu 2006, 85-86) ve “Fatmacıĝnan Yusufçuk” (Yorgancıoğlu 1998, 61-63) isimli Kıbrıs Türk masallarında şekil değiştirmenin kahramanların iradesi dışında, sihirli objeler vasıtasıyla gerçekleştiğini, bir nevi kahramanların cezalandırıldıklarını görüyoruz.

“Şatutiniñ Kəlip Çiqişi (Papağanın Ortaya Çıkışı)” (Yakup ve Eli 1982, 301-302) isimli Uygur Türk masalında ise kahramanın iradesine bağlı bir şekil değiştirme ile karşılaşılıyor. Masalın ana kahramanı olan adamın onayı ile eşi kuşa dönüşmüştür.

6. Aksakallı Adam/Dede:

Aksakallı motifi “Padişahınan Gızları” (Yorgancıoğlu 2006: 87-89), “Tul Xotun bilen Bala (Dul Kadın ile Çocuk)” (Letip ve Yunus 1982, 117-120) ve “Altun Tağ (Altın Dağ)” (Letip ve Yunus 1982, 87-90) masallarında yer almaktadır. “Padişahınan Gızları” (Yorgancıoğlu 2006: 87-89) masalının konusu demir motifi başlığı altında verilmiştir.

“Tul Xotun Bilen Bala (Dul Kadın ile Çocuk)” (Letip ve Yunus 1982, 117-120)

Bu masalda padişahın muhafızı her perşembe gelip fakir kadının eğirdiği ipleri vergi için alır. Duruma sinir olan kadın, padişaha beddua eder. Padişah sebebini sorduğunda bunu anlatır. Padişah böyle bir şey yapmadığını söyler ve bunu yapan adamın peşine düşer. Bu sırada aksakallı ihtiyar padişaha un verir. Bu undan yapılan ekmekleri yiyen kadının oğlu Enker bitkilerin konuşmalarını duymaya başlar ve bu sayede hangi bitkinin, hangi hastalığa iyi geldiğini öğrenerek, annesi dâhil bütün fakir insanları iyileştirerek ülkeye padişah olur.

“Altun Tağ (Altın Dağ)” (Letip ve Yunus 1982, 87-90)

Bu masalda da adamın biri mücevherlerle dolu Altın Dağ’a çıkıp zengin olma arzusuyla yanar. Bir gün aksakallı bir dede gelip bu adama uçan tulumu satar. Adam tulum sayesinde insanları kullanarak Altın Dağ’dan mücevherleri indirir. Zengin olduğu için diğer insanları hor gören adam masalın sonunda ölür.

İnceleme:

Türklerde ak rengi belli özellikler taşımaktadır. Ak renk iyinin, güzelliğin ve güneyin sembolüdür. Türklerin bulunduğu coğrafi konum itibariyle kuzeyde Sibiryaya gibi soğuk ve karlı bir bölge bulunmaktadır. Sibiryaya ve kuzey; soğukun, zor hava şartlarının, çetin yaşam koşullarının bulunduğu bir bölge olarak Türklerin zihninde “kötü” yer edinmiştir. Bunun yanında güney, coğrafi olarak sıcak bir bölgedir ve burada yaşam şartları daha kolaydır. Bugün Türkiye’nin kuzeyinde yer alan Karadeniz ve güneyinde yer alan Akdeniz’in bu inanışın bir yansıması olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca destan, masal vb. türlerde yer alan “Aksakal” motifi de yine ak renginin taşıdığı anlamla alakalı olmalıdır. Çünkü aksakallı kişi kahramanın yardımcısı olan ve zor anlarında kahramana yardım eden bir kişidir. Tabii ki bunun yanında, aksakal tecrübenin ve bilginin de sembolüdür.

“Padişahınan Gızları” (Yorgancıoğlu 2006, 87-89) isimli Kıbrıs Türk halk masalında falcının rüyasına giren aksakallı padişahın ayağına düşen değneğin anlamını kendisine yorumlar ve falcı da padişaha giderek üç kızına ok attırmasını ve okun düştüğü yerdeki oğlanlarla kızlarını evlendirmesini söyler. Böylece padişahın kendisine vereceği cezadan kurtulur.

“Tul Xotun Bilen Bala (Dul Kadın ile Çocuk)” (Letip ve Yunus 1982, 117-120) isimli Uygur Türk halk masalında da yine yer altında padişaha aksakallı bir adam un verir. Padişah fırıncının birine bu unla ekmek yapmasını söyler. Daha sonra ekmeği yiyen kişi bütün bitkilerin sesini duymaya başlar ve hangi bitkinin, hangi hastalığa iyi gelebileceğini öğrenerek herkese iyilik yapar ve ülkeye padişah olur. “Altun Tağ (Altın Dağ)” (Letip ve Yunus 1982, 87-90) isimli bir diğer Uygur Türk halk masalında da aksakallı bir dede gelip kahramana uçan tulum satar. Kahraman da uçan tulumu kullanarak dağdan mücevherleri indirir ve zengin olur.

7. Ava Çıkma Motifi:

Ava çıkma motifi “Arap Üzengi” (Yorgancıoğlu 1998, 134-135), “Şatutiniñ Kəlip Çiqişi” (Papağanın Ortaya Çıkışı)” (Yakup ve Eli 1982, 301-302) ve “Şahzade Bilen Alvastı (Şehzade ile Albastı)” (Tohti 1987, 162-163) masallarında geçer. “Şatutiniñ Kəlip Çiqişi” (Papağanın Ortaya Çıkışı)” (Yakup ve Eli 1982, 301-302) masalının konusu yukarıda şekil değiştirme başlığı altında verilmiştir.

“Arap Üzengi” (Yorgancıoğlu 1998, 134-135)

Padişahın tek oğlu bir gün ava çıkar. Avda bir ceylanı kovalarken ceylan çadıra girer. Arkasından çadıra giren şehzade ceylanı yakaladıktan sonra burada dünya güzeli bir kız görür ve ona âşık olur. Şehzadenin babası oğlunun Yörük kızıyla evlenmesini istemez. Padişah sonunda razı olur ve kızı almaya giderler. Masalın sonunda şehzade Yörük kızıyla birlikte toplam üç kızla evlenerek mutlu bir şekilde yaşarlar.

“Şahzade bilen Alvastı (Şehzade ile Albastı)” (Tohti 1987, 162-163)

Masalda şehzade ava çıkmak için annesinden izin ister. Ormana gelince orada güzel yüzlü bir kız ile karşılaşır. Bu kız bir albastıdır ve şehzadeden annesinin kalbini ister. Şehzade de annesinin kalbini yerinden çıkarır ve kendisine saldıran albastıyı bu kalp sayesinde alt eder.

İnceleme:

Türklerin hayatında avın çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Destanlarda ve masalarda geçen birçok kahramanın ava çıkma dönemleri vardır. Bu dönemlerde kahraman av için özel olarak hazırlanır ve bir süre avda kalır. Bizim tespit ettiğimiz masal metinlerinde ava çıkma motifinin gerçek anlamı ile kullanıldığını görmekteyiz. Türk kültüründe erkeğin mertliği, cesareti, kahramanlıkları ortaya konulurken düşmanla girdiği mücadeleler kadar, avlanırken gösterdiği başarılar da anlatılır. Türk halk edebiyatı ürünlerinde yiğitlerin avlanmaları, avladıkları hayvanlar ve mertlikleri doğal av ortamında destansı bir şekilde anlatılır (Çağmlar 2008, 398-399). İncelediğimiz masalarda da ava çıkma motifi yer almaktadır.

“Arap Üzengi” (Yorgancıoğlu 1998, 134-135) isimli Kıbrıs Türk halk masalında padişahın oğlu avda bir ceylanın peşine düşer. “Şatutiniñ Kəlip Çiqişi” (Papağanın Ortaya Çıkışı)”, (Yakup ve Eli 1982, 301-302) ve “Şahzade bilen Alvastı (Şehzade ile Albastı)” (Tohti 1987, 162-163) isimli masallarında da Kıbrıs Türk halk masallarında olduğu gibi şehzadenin ava çıktığını görüyoruz.

8. Dağ Motifi:

Ele almış olduğumuz Boncukcu Gız (Yorgancıoğlu 2006, 201-202) ve “Altun Tağ (Altın Dağ)” (Letip ve Yunus 1982, 87-90) masallarında bu motif görülmüştür.

Boncukcu Gız (Yorgancıoğlu 2006, 201-202)

Masalda kızın boncuklarını satın alan kadın boncukçu kızı konağa çağırır ve burada kalmasını ister. Kız kalmayı kabul eder ve burada bir oğlanla karşılaşır. Oğlan tabutta yatan

kız ve Arap tarafından uyutulur. Daha sonra kız ve Arap ata binip gider, kız da peşlerine düşer. Yolda karşılarına bir dağ çıkar ve Arap: “Açıl İnci dağım, açıl.”, “Açıl Mercandağ’ım açıl.” diyerek iki dağda iki farklı geçit açar. Konağa dönen kız gördüklerini anlatır. Oğlan bu defa Arap’la yola çıkar ve Arap’ın kafasını keser. Dönüşte de boncukçu kız ile evlenir.

Aksakallı adam motifi açıklanırken incelemiş olduğumuz “Altun Tağ’ (Altın Dağ)” (Letip ve Yunus 1982, 87-90) masalının konusu verilmiştir.

İnceleme:

Dağ, Türk kozmolojisinde önemli bir yere sahiptir. “Dağ, su, ağaç kültürleri aslında birbirlerini tamamlayan bir bütünü halkaları durumundadırlar. Burada dağ kültürü bir taraftan toprağı, bir taraftan da Ötüken’de olduğu gibi korunmanın güven ve emniyetin sembolü durumundadır.” (Türkmen 1999, 176-177)

“Dağ ruhları insanlara iyilik eder. Kötü ruhlardan korur, yol gösterir. Ama saygısızlık edenlere de ceza verir, hastalık gönderir. Dağ ruhlarının genel olarak adı Yizimpiy’dir. Her dağın ruhu kendi bölgesinde kalır. Başka bölgelerle ilgisi yoktur. Altaylılar her bir dağı bir ruhun temsilcisi sayar, onlara kurbanlar keser, dualar ederlerdi.” (Uraz 1967, 129)

En eski Türk düşüncesine göre “Gök ile Dünya, dünyanın göbeğinden hareket edip göğün göbeğine ulaşan ve de gerektiğinde, yer altı dünyasının merkezine erişen evrensel bir eksenle sıkıca birbirine bağlıdır. Bunlar birbirlerine çeşitli şekillerde bağlanırlar. Bunlar dağdır ve aynı zamanında büyük bir ağaç, alev ve de dumandır veya yere çakılmış sırıktır, yurdun merkez direğidir.” (Roux 1994, 84-85).

Uygur Türklerine ait olan halk masallarından birinin ismi “Altun Tağ’dır (Altın Dağ)” (Letip ve Yunus 1982, 87-90). Söz konusu masalda mekân olarak yer alan Altın Dağ’da çok fazla altın, gümüş, inci ve yakut gibi değerli taşlar vardır. Masal kahramanlarından birisi bu dağa çıkarak değerli taşları toplayıp zengin olmayı hayal ediyordu. Masalın sonunda kahraman, kötü niyetli oluşu için dağın tepesinde kalarak, ölür.

Boncukcu Gız (Yorgancıoğlu 2006, 201-202) isimli Kıbrıs Türk halk masalında yine mekân olarak İnci ve Mercan Dağlarının geçtiğini görmekteyiz. Söz konusu dağlar masalda ortadan açılarak kahramanlara bir geçit oluşturur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Masallar halkın kültürünü ortaya koyan önemli anlatılardır. Türk masalları hem Türklerin kültürel değerlerini hem de Türkçenin söz varlığını ortaya koymasına bakımından son derece önem arz etmektedir. Bu bağlamda bugün yazı dilinde olmayan birçok sözcüğün masallar sayesinde canlı kılındığı aşikârdır. Bununla birlikte atasözleri, deyimler, tekerlemeler vb. diğer sözlü ürünler ve gelenekler de masalarda yaşama imkânı bulmuştur.

Masalların içerisinde yer alan motifler Türk mitolojisinde, halk edebiyatında, geleneklerinde ve dinsel anlayışında yer etmiş olan unsurlardır. Özellikle “demir, Hızır, dağ vb.” motifler en eski Türk inançlarıyla yakından ilgilidir. Hem Uygur hem de Kıbrıs Türk halk masallarında yer alan motifler, Türk mitolojisi ve Türk inançları ile yakından ilgilidir.

Masallarda yer alan bu motiflerin anlatılara işlevsel olarak katkılarına bakmak gerekirse Padişahınan Gızları (Yorgancıoğlu 2006, 87-89) masalında padişah, gördüğü rüya aracılığıyla kızlarının kiminle evleneceğini öğrendiğinden rüya burada bir rehber görevi üstlenmektedir. Palta Sepiga Mozay Tezeklidi (Balta Sapına Buzağı Pisledi) (Letip ve Yunus 1982, 111-113) isimli Uygur Türk halk masalında ise Sadirahun rüyasında kadıyı görmüş ve rüya aracılığıyla ne yapması gerektiğini öğrenmiştir. Burada bir rehberlik söz konusudur. “Rüyaların bir işlevi de rehberlik etmeleridir. Düşmana karşı zor durumda iken galip gelebilmek, tılsımlı olayları çözebilmek, olağanüstümlük kazanabilmek, silah yapabilmek içi rüyaların rehberliğine ihtiyaç hissedilir.” (Çelepi, 2010: 267).

İncelemiş olduğumuz masallarda karşılaştığımız bir diğer motif de çocuksuzluktur. Beddualı Çocuk (Yorgancıoğlu 2006, 23-25) isimli Kıbrıs Türk halk masalında çocuksuzluk çeken padişah ve karısının duruma çare bulmak için vezirlerini başka memleketlere gönderdiğini görmekteyiz. Qasim Oğri (Yakup ve Eli 1982, 275-276) isimli Uygur Türk halk masalında uzun zaman çocuk doğuramayan kadının yedi kız çocuğu dünyaya getirdiği görülmektedir. Türk anlatılarında (destan, halk hikâyesi, masal vs.) çocuksuzluk motifi sıklıkla yer almaktadır. Çocuksuzluk motifi, kahramanlık destanları yanında, Türkiye Türkçesinde halk hikâyesi, ancak diğer Türk boylarında aşk destanı/ muhabbet destanı/sosyal konulu destan vb. olarak adlandırılan türlerde de aynı şekilde yer almaktadır. (Yıldız, 2009, 87)

“Hakyemez Gardaşlar” (Yorgancıoğlu 2006, 32-34) masalında Hızır sayesinde zengin olan üç kardeşin öyküsü anlatılır. Altunniñ Tarqılışı ve Kömülüşi (Altının Gömülmesi ve -Bu Âdetin- Yayılması) (Tohti 1987, 162-163) isimli Uygur Türk halk masalında âşık cuma günü namazdan çıkınca karşısında Hızır’ı bulur ve Hızır’dan altın ister, Hızır da ona altınları verir ve yardım eder. Hızır motifi Türk anlatılarının birçoğunda geçmektedir. Destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri ve masallar bu anlatılar arasındadır. Bunların tümünde Hızır bir yardımcı olarak yer almaktadır. Köksel’e göre de “Halk inanışlarında Hz. Hızır, çok geniş bir yer tutmaktadır. Hızır, sözlü halk edebiyatında zor durumda kalanlara yardım eden ve ölümsüz olduğuna inanılan ruhanî varlıktır.” (Köksel, 2012, 82)

Tespit ettiğimiz ortak motiflerden biri de şekil değiştirmediir. Sabreden Derviş Muradına Ermiş (Yorgancıoğlu 2006, 85-86) isimli Kıbrıs Türk halk masalında oğlan seferden dönerken kızın istediklerini almayı unuttur ve gemisi taş kesilir. Fatmacığnan Yusufçuk (Yorgancıoğlu 1998, 61-63) adlı bir diğer Kıbrıs Türk halk masalında, çocuğun söz dinlemediği için kuzuya dönüşüp şekil değiştirdiği görülmektedir. Değerlendirmiş olduğumuz Kıbrıs Türk halk masallarında söz konusu motif, cezalandırma işleviyle kullanılmıştır. Şatutiniñ Kâlip Çiqişi (Papağanın Ortaya Çıkışı) adlı Uygur Türk halk masalında da (Yakup ve Eli 1982, 301-302) kadının papağana dönüşerek adamı kötü bir durumdan kurtardığı görülmektedir. Şekil değiştirmede iki ana işlev vardır. Birincisi kötü bir durumdan kurtulma, ikincisi ise cezalandırılmadır. Bu motif masal, efsane, destan, halk hikâyesi gibi birçok türde karşımıza çıkmaktadır. “Şekil değiştirme genelde cadı, sihirbaz ya da Tanrı gibi üstün bir güç tarafından, iyiliğin mükâfatı ya da kötülüğün cezası olarak gerçekleştirilen bir eylemdir.” (Türkan, 2008, 137)

Aksakallı motifi “Padişahınan Gızları” masalında (Yorgancıoğlu 2006, 87-89) padişahın rüyasını yorumlamayan ve çok zor durumda olan falcıya yardım eden yardımcı karakter şeklinde masalda yer almaktadır. “Tul Xotun Bilen Bala (Dul Kadın ile Çocuk)” (Letip ve Yunus 1982, 117-120) isimli Uygur Türk halk masalında da yer altında padişaha un vererek yardım eden aksakallı bir adam bulunmaktadır. “Altun Tağ (Altın Dağ)” (Letip ve Yunus 1982, 87-90) isimli bir diğer Uygur Türk halk masalında da aksakallı bir dede gelip kahramana uçan tulum satarak yardım etmektedir.

Bakırcı’ya göre “Halk anlatmalarından özellikle masalarda aksakallı ihtiyar, derviş, pir, Hızır gibi adlarla ortaya çıkan kişiler, yardımcı tip olarak yer alırlar. Onlar, kahramanların doğumunu sağladıkları gibi zor durumlarda da kahramanlara yardımcı olurlar.” (Bakırcı, 2015, 186)

Ava çıkma motifi Türk kültüründe ve Türk halk anlatılarında sıklıkla karşımıza çıkan önemli bir unsurdur. “Fatmacıĝnan Yusufcuk” (Yorgancıoğlu 1998, 61-63) isimli masalda adam ava gitmekte ve avladıklarını eşine getirmektedir. “Arap Üzengi” (Yorgancıoğlu 1998, 134-135) isimli bir diğer Kıbrıs Türk halk masalında da padişahın oğlu avda bir ceylanın peşine düşmektedir. “Şatutiniñ Kəlip Çiqişi (Papağanın Ortaya Çıkışı)” (Yakup ve Eli 1982, 301-302) ve “Şahzade bilen Alvastı (Şehzade ile Albastı)” (Tohti 1987, 162-163) isimli Uygur Türk halk masallarında Kıbrıs Türk halk masallarında olduğu gibi şehzadenin ava çıktığı görülmektedir. Türk Dünyasının bir parçası konumunda bulunan Uygur ve Kıbrıs Türkleri için av önemli bir unsurdur. “Oğuzlarda av, çok büyük ölçüde hayatın içindedir. Oğuz beyinin ata binmesi ve kılıç kuşanması yanında av avlayıp kuş kuşlaması sağlık içinde yaşama belirtisi sayılır.” (Yazıcı, 2009, 108)

Dağ kavramı hem Türk anlatılarında hem de mitolojisinde önemli bir yer tutmaktadır. “Türk mitolojisine baktığımızda sadece demir dağları değil, altın, çelik ve bakır dağlarla ilgili inanışları da görmek mümkündür.” (Sönmez, 2008, 125) Uygur Türklerinde ise dağ kavramının özellikle anlatılarda önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Örneğin Uygur Türklerine ait olan halk masallarından birinin ismi Altun Tağ’dır (Altın Dağ) (Letip ve Yunus 1982, 87-90). Altın Dağ, adı geçen masalda altın, gümüş, inci ve yakut gibi değerli taşların bulunduğu önemli bir yer olarak gösterilmektedir. Kıbrıs Türk halk masallarında ise dağların daha çok kahramanlara yardımcı bir unsur olarak geçtiğini görmekteyiz. Kıbrıs Türk kültüründe aynı zamanda dağ ile ilgili efsaneler de bulunmaktadır. (Gökçeoğlu, 2004).

Türk kültüründe demirin önemli bir yeri vardır. Orhun Abidelerinde görülen demirle ilgili ayrıntılar da demirin geçmişten itibaren Türkler için önemli olduğunun anlaşılması açısından kayda değerdir: “Doğuda Kadırkan ormanına kadar, batıda Demir Kapıya kadar konurmuş.” (Ergin, 2012).

“Türklerdeki metal ve demir inancına gelince, şamanlar ve onlara ait başlıkların kenarları demirden yapılmaktadır. Bu inanca göre daha çok Kuzey ve Kuzey Batı Sibiry’a da geyik elbiselerine örnek olarak bir şaman başlığında, başlığın kenarlarının ve önündeki hotozun demirden yapılmış olması, muhtemelen demir çağının birer hatıralarıdır. Ancak Orhun Yazıtlarından beri Türk kaynaklarında gördüğümüz demir ve demirle ilgili verilen

bilgiler bize, demirin Türkler tarafından çok eski zamandan beri bilindiğini göstermektedir.” (Türkmen-Türker 2004, 4).

İncelediğimiz Kıbrıs Türk masallarında sözü edilen motifin demir çarığ olarak yer aldığını görmekteyiz. Adı geçen Kıbrıs Türk halk masallarında kahramanlar uzun yola koyulmak için demir çarığa ihtiyaç duymaktadırlar. Burada demirin sağlamlığına vurgu yapıldığını düşünmekteyiz.

Tömürçiniñ Cavabi (Demircinin Cevabı) (Letip ve Yunus 1982, 171-174) isimli Uygur Türk halk masalında ise demircinin çok zeki bir insan olduğu görülmektedir. Bu ayrıntı ise sıradan insanların demirci olamayacağını düşündürmektedir.

Bu tespitlerden hareketle Türk dünyası masal ve halk edebiyatı türlerinde yer alan motiflerin toplanarak ortak bir motif indeksinin oluşturulması ve bunların incelenmesinin bu konuda ileride yapılacak araştırmalar için yol gösterici olacağını söyleyebiliriz. Ancak bu birleştirici bakış açısı ile Türk dünyası halk edebiyatı bir araya getirilip incelenebilir ve ortak bir Türk halk edebiyatı oluşturulabilir.

Kıbrıs ve Uygur Türk halk masallarının, genel olarak da halk edebiyatı ile kültürünün araştırılıp incelenmesi hem Kıbrıs Türklerinin hem de Uygur Türklerinin öz benliklerini korumalarına yardımcı olacaktır. Bu yüzden her iki toplumda da benzer çalışmaların artması en büyük temennimizdir.

KAYNAKÇA

- ARTUN, Erman (2006). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri*, İstanbul: Kitabevi.
- ASLAN, Namık (2004). Şekil Değişirme Motifinin Anlatılarımızdaki Bazı Yansımaları Üzerine, *Millî Folklor*, 2004, Yıl 16, Sayı 64, 37-43.
- BAKIRCI, Nedim. (2015). Ignacz Kunos'un Derlediği Masal Metinlerinde Yer Alan Mitolojik Unsurlar Üzerine Bir İnceleme. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, Y. 6, S. 20, 183-210.
- ÇAĞIMLAR, Zekiye (2008). Türk Halk Edebiyatında Av ve Avcı Kavramlarına Yüklenen Anlamlar. Emine Gürsoy Naskali ve Hilal Oytun Altun (Ed.). *Av ve Avcılık Kitabı* (383-414). İstanbul: Kitabevi.
- ÇELEPİ, M. S. (2010). Dânişmend-nâme'de rüyaların işlevleri. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, 5/1, 263-280.
- DUYMAZ, Ali (2001). *Kerem ile Aslı Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ERGİN Muharrem (2012). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- ERGUN, Metin (1997). *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi*, C.I, Ankara: TDK Yayınları.
- GÖKÇEOĞLU, Mustafa (2004). *Efsanelerimiz*, Lefkoşa: Gökçeoğlu Yayınları.

- KÖKSEL, Behiye (2012). Dede Korkut Kitabı'nda Dinî-Mitolojik Yardımcı Kahraman Motifi". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Y. 16 S: 1, 73-88.
- LETİP, Tursun ve YUNUS HOCAMET (1982). *Uygur Helk Çöçekleri*, Urumçi: Şincan Helk Neşriyatı, C.3.
- OCAK, Ahmet Yaşar (1985). *İslâm-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- ÖGEL, Bahaeddin (1995). *Türk Mitolojisi*, C.II, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- ROUX, Jean-Paul (1994). *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, Çev.: Aykut Kazancıgil, İstanbul: İşaret Yayınları.
- SAKAOĞLU, Saim (1980). *Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- SÖNMEZ, Seniha (2008). Türklerde Dağ Kültü İnancı ve Altay, Tıva ve Sor Destanlarında Dağ, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- TOHTI, Sattar (1987). *Uygur Halk Çöçekleri*, Urumçi: Şincan Halk Neşriyatı, C.8.
- TÜRKAN, Kadriye (2008). Türk Masallarında Kahramanın ve Samanın Don Değiştirmesi Arasındaki Benzerlikler. *Türkbilig*, 15, 136-154.
- TÜRKMEN Fikret ve Ferah Türker (2014). Geleneklerde ve İnanışlarda Demir. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XIV/1, s.1-8.
- TÜRKMEN, Fikret (1999). "Eski Türklerin İnançlarında Tabiat Kültü", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, İzmir: Ege Üniversitesi.
- URAZ, Murat (1967). *Türk Mitolojisi*, İstanbul, Hüsnütabiat Matbaası.
- YAKUP, Mirkamil ve Hesên Eli (1982). *Uygur Halk Çöçekleri*, Urumçi: Şincan Halk Neşriyatı, C.6.
- YAZICI, Hasan (2009). Dede Korkut Hikâyelerinde Av. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Y. 1, S. 1.
- YILDIZ, Naciye (2009). "Türk Destanlarında Çocuksuzluk". *Millî Folklor*, Y. 21, S. 82, 76-88.
- YORGANCIOĞLU, Oğuz (1988). *Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler-Masallar I*, Mağusa: Arif ve Canbulat Basımevi.
- YORGANCIOĞLU, Oğuz (2006). *Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler-Masallar II*, Mağusa: Arif ve Canbulat Basımevi.
- YÜKSEL, Hasan Avni (1996). *Türk Tasavvuf Geleneğinde Rüya*, İstanbul: MEB Yayınları.
- ZAMAN, Nurmuhemmet ve Şavdun Turgan (1982). *Uygur Helk Çöçekleri*, Urumçi: Şincan Helk Neşriyatı, C.5.